

Patsch Ferenc

Jézus a testvérünké lett

Az egyház liturgiát „játszik”

Ahogy növekszik a fény az adventi koszorún, úgy gyarapszik a világosság az ünnepre készülődő keresztények szívében. A gyerekek az égő gyertyák láttán ösztönösen megérik, hogy valami nagyszerű dolog van készülöben. Játék ez, annak minden komolyságával. A koszorú fénylő, szaporodó lángnyelvei mintha Krisztus szavait sugároznák: „Ugyanígy a ti világosságotok is világítson az embereknek, hogy jótetteiteket látva dicsőítsék mennyei Atyátokat” (Mt 5,16). Lila miseruhában jön ki a pap, mintha a gyóntatószékben hallott bűnöket gyászolná. A sajtóit is. És akkor megszólalnak az adventi énekek. Az „Ó jöjj, ó jöjj, Üdvözítő” kezdetű annak eljövételét sürgeti, akire „sóvárogva vár” a világ; korán reggel pedig annyi méltósággal zeng a templomokban, hogy „Ébredj ember mély álmodból”! Ám az emberi szívek mélyén ilyenkor már készülődnek, bontogatják a szárnyukat a karácsonyi dalok is: a „Fel nagy öröme” és a „Mennyből az angyal”. Hirdetik, hogy a bűnöktől való szabadulás már a küszöbön áll. Az olvasmányok ilyenkor felidézik a „puszta” képét, amely mindig a megkísértetés, de az Istennel való találkozás helye is a Szentírásban. Ilyen pusztaság az is, ahol a Keresztelő beszél: „Készítsétek az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit!” (Mk 1,3b). Valójában biztatás ez a keresztényeknek: vegyétek a bátorságot, hogy átvonuljatok saját életek személyes sivatagain! Aki ugyanis elvállalja *az élettel szükségképpen együtt járó szenvedéseket*, annak e „tüzes kohóban” megtisztulva, önmagából kiüresedve rányílik a szeme Isten vele kapcsolatos, személyre szabott tervére. Ezekben a kegyelmi helyzetekben olykor felfénylik: nem az a feladat, hogy helyet találjunk Isten számára a mi életünkben, hanem – éppen fordítva – *nekünk kell az Ő életébe belesimulnunk*.

A világ persze nem sokat ért ebből. A meghosszabbított nyitva tartással üzemelő bevásárlóközpontok, a „plázák”, posztmodern korunk katedrálisai, fásult nyereségvágygal néznek az „ünnepek” elébe. Itt bezzeg nyoma sincs játékosságnak. Hiszen még a játékosztályok áruit is unottan dobják félre néhány nap múltán a gyerekek, a drága játékoknak nincs „lelkük”, nem lehet velük sokáig játszani. A karikatúra-vallás pénzistenének bemutatott áldozatok hatékonyságáról pedig a fogyasztói kultúra *valódi áldozatai*, az eladónók és a vásárlók fáradt tekintete árulkodik. A keresztények féltett titka, Karácsony azonban olyan hatalmas, hogy még üzletemberek sem tudják lejáratni. Az angyalok köszöntése, amint akkor, úgy ma sem egyedül a „katolikusoknak”, vagy a „protestánsoknak” szól, hanem minden jóakarátú embernek. „Dicsőség mennyben az Istennek / Békesség földön az embernek” – a karácsonyi dallamon elemi erővel szólal meg a Szentírás parafrázisa, amely a legmélyebb emberi igényt fejezi ki. Az Ünnepen, amelyre *sokan hivatalosak* (Lk 14,16b), s ez a Biblia nyelvén annyit jelent, hogy *mindenki*.

Az Anyaszentegyház kétezer éve játssza és játszatja a liturgiát; ezt a gyönyörűséges, ismétlődő-örökké új, könnyed-komoly játékot Isten színe előtt. Olyan felszabadító felnőttként is bekapcsolódni, újra megtanulva „játszani” általa! Mert Karácsony üzenete rendre viszonylagossá teszi az élet komolynak hitt dolgait, s arra irányítja a figyelmet, ami igazán számít. A titok pedig így szól: ti, emberek, mindnyájan testvérek lettetek; hiszen egyetlen Atyátok van, a Mennyei; s Isten magára öltötte az emberi természetet Krisztusban. Ebből a fókuszról sugárzik reménység és fény a Megtestesülés óta, az idők végezetéig.

A megtestesülés titkáról – egyszerű szavakkal

Isten felmérhetetlen rejtelem. Titok. Nem abban az értelemben titok, hogy csak idő kérdése, egyszer majd csak felderítjük, megtudjuk, s tudásunkkal uralmunk alá hajtjuk. Isten *lényegében* Titok, elvileg és gyakorlatilag is – kifürkészhetetlen. Vég nélkül ágaskodhat az emberiség, hogy felérjen Hozzá, a vállalkozás eleve kudarcra ítéltetett. Alulról felfelé (*ascendendo*) az út bejárhatatlan. A legnagyobb gondolkodók, művészek, vallási zsenik tanúi e kísérlet kivitelezhetetlenségének. Sohasem érnék célba, ha Isten maga nem indult volna el, mintegy felülről lefelé (*descendendo*) szállva, hogy életünk titkára, mely az Övével elszakíthatatlanul összefügg, választ adjon. Rendkívüli merészség volna részünkről azt gondolni, hogy megtudhatjuk, kicsoda Ő önmagában (*in se*), vagy azzal áltatni magunkat, hogy beleláthatunk gondolataiba (vö. Iz 55,8). Jóllehet egész emberi lényem, boldogság- és tudásvágyam Őrá irányul, a találkozást nem tudom kierőszakolni. Talán mégis marad azért egy esély! Ha meg akarom tudni, mit gondol a tizenkét éves unokaöcsém, nem tehetek mást, minthogy faggatni kezdem: „Máté, áruld el nekem, kérek, hogy most mire gondolsz!” Neki pedig szabadságában áll feltárnia belső világát, vagy megtagadni a választ; esetleg el is terelheti a szót, vagy füllenthet valamit. Magába zárkozhat, vagy megnyilvánulhat. Az emberiség évezredek óta így faggatózott. Mígnem...

Keresztény hitünk szerint a végtelen és mindig szavahihető *Isten beszélt önmagáról*. „Miután többféleképpen és különböző módon szólt hajdanán... a próféták útján az atyákhöz” – s talán töredékesen más vallásokon keresztül is – „...e végső korszakban Fia által szólt hozzánk” (Zsid 1,1–2). Isten felülmúlhatatlan módon közölte Magát Jézus Krisztusban. Azóta tudhatjuk Róla, kicsoda Ő *a mi számunkra (quoad nos)*.

Ezzel kezdetét vette a világ legszebb története. Mert valójában akkor, amikor Isten az emberiség iránti megmagyarázhatatlan szeretettől indítva, meghatározott tér és időbeli koordináták között belépett a történelembe, hallatlan kockázatot vállalt. Nem csak azzal, hogy az a tizenöt év körüli ártatlan leány, Mária, az Úr angyala köszöntésére másképpen is válaszolhatott volna. Hiszen az emberi szív mit sem változott az elmúlt évezredek során! Még inkább azonban azzal, hogy irántunk való „esztelen” szeretetében Isten végletesen kiszolgáltatta Magát. Nincsen szeretet a visszautasítás kockázata nélkül. És Isten szívszakasztóan messzire ment ezen az úton, amikor így gondolkozott: „A Fiamat talán csak megbecsülik” (Mk 12,6b).

A megtestesülés „időzítésében” megmutakozó bölcsességénél talán csak Isten alázata csodálatra méltóbb. Nem mondja: most pedig mindenki hallgasson el, most én beszélek! Nincs jelen a Sky News, a CNN, sem az Al Dzsazíra, hogy helyszíni tudósítást adjon. Minden meghitten történik, a nyilvánosság kizárásával, szinte észrevétlenül. De a Római Birodalom infrastruktúrája a kiválasztott történelmi pillanatban már alkalmas arra, hogy Jézus tanítása elterjedjen a művelt világban. Amikor Jézus fellép, összesúgnak mögötte az emberek, mert személye és tanítása senkiéhez sem fogható. Amikor pedig megszólal, bár nem emeli fel a szavát, mégis olyan öntudattal beszél, mint akinek hatalma van. Nem lehet nem odafigyelni rá, amikor csendesen kijelenti: „Ég és föld elmúlnak, de az én igém soha el nem múlnak” (Mt 24,35).

A futótűzként terjedő tanítás: testvériség

Mi az, amit hirdet? Mire szólít fel? „Ne gyűjtsetek magatoknak kincset a földön... Ne aggódjatok életetek miatt, hogy mit esztek, vagy mit isztok... ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek, s (minden mást) majd megkaptok hozzá” (Mt 6,19–33). Hallgatói nem hisznek a fülüknek. Nem vétkes könnyelműség ez? „Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért” (Mt 5,44). „Ne szálljatok szembe a gonosszal” (Mt 5,39b), hiszen Isten is „felkelti napját jókra is, gonoszokra is, esőt ad igazaknak is, bűnösöknek is” (Mt 5,45b). Ez a Jézus mintha abban bíznék, hogy a gonosz

szíve így hamarabb meglágyul, hamarabb Istenhez hajlik, mintha erőszakkal kényszerítenék. Láthatóan nem reálpolitikus. És a jelek, amiket végbevisz! Hiszen nyilvános működése első pillanatától kezdve mindvégig jó pásztorként, orvosként cselekszik: utolérhetetlen tapintattal fordul az „elveszettekhez” és a „betegekhez”, felkarolja a nyilvános bűnösöket, és a társadalom kivetettjeit. Érintéssel leprásokat gyógyít. Magához engedi és megáldja a gyermekeket (Mt 19,13–14). Már-már botrányos szelídséggel és gyöngédséggel viseltetik a nők iránt; egy alkalommal megengedi, hogy egy rossz hírű személy megérintse, illatos olajjal bekenje, hajával törölgesse a lábát (Lk 7,36–50). Persze tud határozott is lenni: a szent helyről kiűzi az Istenen nyereszkedő kufárokat (Jn 2,14–16), félelem nélkül, nyilvánosan vitába száll az önteltekkel, a magukat dicsőítő képmutatókkal. A gazdagokat sem gyűlöli, inkább sajnálja: „Esztelen, még az éjjel számon kéri lelkedet!” (Lk 12,20), mivé lesz mindaz, amibe biztonságodat vetetted?!

Annyi jót tesz, hogy kortársai elámulnak (Mk 7,37). Bár megesik a szíve a testi szenvedés láttán is, elsődleges feladatának mégis azt tekinti, hogy a lélek bajaira nyújtson gyógyírt: soha nem látott spirituális forradalmat idéz elő azzal, hogy meghirdeti az Isten- és emberszeretet azonosságát (Mt 25,40;45); az Úr kegyelmének esztendejét (Lk 4,19–21); és Atyjának szólítja Jahvét (Jn 5,18). Nem véletlen, hogy kezdettől fogva annyi meg nem értéssel, vádaskodással, rosszindulattal találkozik azok részéről, akiknek kevésbé tiszta a szívük... Mégis minden helyzetben Önmaga marad; szabadság, öröm és szeretet légköre veszi körül; csak Atyjának engedelmes - egészen a kereszthalálig.

A totális emberi kudarc után valami egészen új: húsvét hajnala, a feltámadást futva hírül vivő asszonyok zavart tanúságtétele kellett ahhoz, hogy minden új fényben látsszék. A végső igazolás az Atyától jött. Hiszen a megtestesüléssel a Második Isteni Személy, az Örök Ige, a Názáreti Jézus Krisztus által *maga az emberi történelem is*, annak minden kínjával együtt *felvétetett a változhatatlanul és szükségszerűen létező Istenbe*, anélkül, hogy a kettő összekeveredett volna egymással. A változhatatlan egyesült a változóval; aki ezt nem érti, annak nem kell elkeserednie. Nem értették a legokosabb teológusok sem. Jézus sem azt mondta: ki fogom kérdezni, s aki nem tudja, bajba kerül! Ehelyett ezt hagyta követőire: „Higgyetek Atyámban és bennem is higgyetek!” (Jn 14,1).

Isten családjának tagjaiként

Töredékességében is gyönyörű az Evangélium. A Megtestesülés és Megváltás által ugyanis megszabadultunk egyszer s mindenkorra a szolgaság hatalmából, „hogy a fogadott fiúságot elnyerjük” (Gal 4,5). Így lettünk – ez nyilvánvaló az első Karácsony óta – Isten családtagjaivá.

Jézus Krisztus, az emberekhez hasonlóvá lett Istenfia Megtestesülésekor ugyan nem ragaszkodott Istennel való egyenlőségéhez, de arról a jogról nem mondott le, hogy Maga is családba szülessék. Nem csupán jámbor szólam ebből azt a következtetést levonni, hogy Jézus ezzel megszentelte a család intézményét. Az egészséges családban - ahogy mondják: a „második anyaméhben” –, ahol a feladatok különbözőek, de töretlen az egység, távolról ma is felfénylik az Édenkert. Az ilyen családban az apa figyelmes óvó tekintete kíséri övéi életét. Ő ad kihívásokat és ő támaszt követelményeket; ha olykor fegyelmez is, mindenki tudja, hogy nem lehet elveszíteni a szeretetét. Az ilyen családban az anya feltételek nélkül, áldozatosan fordul a gyerekekhez; érti ki nem mondott szavukat, szívük gondolatát is. Az ilyen családban a gyerekek megkapják a szükséges védelmet, s nagyobb megrázkódtatások nélkül nőnek bele a valóság szövetébe; s ha eljön az idő, „kirepülni” is engedik őket, mert a szülők tudják, hogy csak átmeneti megőrzésre kapott becses ajándékok voltak. Az ilyen családban az idősekre nem nehezedik elviselhetetlenül gyámoltalanságuk terhe, mivel – bár talán nem képesek már eligazodni a bonyolulttá vált világban – meghallgatják tapasztalataikat és értékelik

bölcsességüket. Az ilyen családban még helye van a közös beszélgetésnek, mesének, imádságnak. Ilyen családok tartják össze a társadalmat; itt még ismerik *és élik is* a paradox titkot: *önmagunk valódi kibontakoztatása, boldogsága csak az önmagunkról való teljes elfeledkezés, lemondás árán lehetséges* – „aki... elveszíti életét értem, az megtalálja azt” (Mt 10,39). A rokonságot pedig könnyű ápolni Jézussal: „Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az nekem mind testvérem, nővérem és anyám” (Mt 12,49).

Vallomás

Isten szentekre vágyik. Belsőleg szabad, derűs és kiengesztelődött férfiakra és nőkre, akik Jézus barátai. A II. Vatikáni zsinat óta hihetjük, akadnak ilyenek más vallási közösségekben, sőt, a megkereszteltek körén kívül is. A választottak esetében azonban, akik felfogták Igéjét, valami másról van szó. Ők, a szerencsések *tudnak is test-vér-voltukról* – szép ez a szó, más nyelven nem is lehetne ilyen kifejezően mondani! Őket Jézus fenntartás nélkül magáénak szeretné; kit-kit a maga életállapotában.

Én pap vagyok, több diplomát szereztem, filozófiából és teológiából is, de még sohasem kérdezték, hányasra sikerültek a záróvizsgáim. Az a tapasztalatom, hogy Istent keresve jönnek hozzám az emberek. Őt keresik nálam – felőle kérdeznak, Őt kérik számon, Őt követelik rajtam. Az érdekli őket, vajon szállást vett-e bennem is. Hogy „megtestesült-e”. Leginkább, s szinte kizárólag, azt akarják kitudni, van-e közöm Hozzá, nekem, személyesen. Azt mondják, elmúlt a kioktatás, a tanítások kora; a tanúk idejét éljük.

Uram, Jézus Krisztus, tégy engem tanúddá. Bár jobban látszana rajtam, hogy a barátodnak nevezhetem magam! Engedd, hogy kövesselek a szegénységben és az alázatban, ami csendes, de annál világítóbb jel ma is a világ számára. Ismered képtelenségemet; csak Te tudsz megváltoztatni. Egyszer már teljesen lefoglaltál magadnak a szentelésben: alakíts szíved szerinti pappá. Oszthassalak azoknak, akik Téged éheznek; csillapíthassam a szomját azoknak, akik Rád szomjasak. Mindent megpróbáltam, hogy elérjem az életszentséget. Most rajtad a sor, magamtól képtelen vagyok. Ma is megkísért, hogy a magam nevének szerezzek dicsőséget, ne a Tiédnek; hogy a magam országát építsem, ne a Tiédet; hogy a magam akaratát tegyem... Pedig a Te örök terved jó – az jó egyedül –, engedj hát vele együttműködnöm. Ami jó bennem, egyedül Tőled való. Hagyd, hogy visszaadjam egészen, maradék nélkül. Használd fel belátásod szerint képességeimet – a szellemieket, testieket és lelkieket is –, nem tudnék jobbat tenni velük. Nem a birtoklás, hanem a lét szintjén akarom átadni magam Neked. Léteimmel akarlak dicsőíteni. Csak legvégül – ne vedd szerénytelenségnek, Uram! – hadd kérjek valamit mindezért cserébe. Hiszen értelmetlen az életem, ha nem szerethetlek! Ajándékozz meg Önmagaddal! Végy szállást bennem, kérlek, közöld Magad velem; lásd, nem érem be kevesebbel; én, aki szolgádnak sem vagyok jó, s akit mégis barátodnak, testvérednek mondasz. Engedj eltelnem Veled, és - dúsgazdag koldusként - boldogabb leszek minden teremtményednél. *Amen!*